

TĖVŲ, AUGINANČIŲ VAIKUS, TURINČIUS AUTIZMO SINDROMĄ, NUOMONĖ APIE DANTŲ ĖDUONIES PROFILAKTIKOS GALIMYBES

Rita Juchnevičienė, Daiva Mačiulienė, Vaidilė Juškytė

Kauno kolegijos Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: autizmo sindromas, ugdymas, dantų ėduonies profilaktika.

Santrauka

Autizmas yra vienas iš sudėtingiausių raidos sutrikimų. Autizmas yra patologinis žmogaus uždaramas, kuris apima socialinį ir emocinį nesupratimą, bendravimo sunkumą, mąstymo ir elgesio nelankstumą. Siekiant autizmo negalią turinčių žmonių neatskirti nuo visuomenės reikėtų skirti daugiau dėmesio jų prisitaikymui. Taikant stuktūruoto interviu metodą, atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 7 vaikų tėvai, auginantys autizmo sindromą turinčius vaikus. Apklausos metu buvo siekiama sužinoti tėvų nuomonę apie dantų ėduonies profilaktikos galimybes. Visi tyrime dalyvavę informantai teigė, jog pas burnos priežiūros specialistą reikėtų vaiką pratinti apsilankyti profilaktiškai kuo anksčiau, siekiant geriausių burnos higienos rezultatų. Kaip ankstyvoji autizmo diagnostika nepaprastai svarbi tolesnei vaiko raidai, taip ir ankstyvasis supažindinimas su dantų ėduonies profilaktikos galimybėmis yra labai svarbus siekiant išvengti dantų ėduonies.

Įvadas

Pasaulyje autizmo tema yra gana plačiai žinoma, tačiau Lietuvoje apie tai dar nėra daug kalbama. Jungtinių Valstijų vyriausybė teigia, kad pastaraisiais metais susirgimų autizmu padaugėjo nuo 10 iki 17 procentų, kadangi sergamumas autizmu sparčiai padidėjo, išaugo mokslininkų susidomėjimas ir atliekamų tyrimų skaičius [3]. Autizmas – vienas iš sudėtingiausių raidos sutrikimų, kurio patogenezė dar nėra plačiai žinoma. Autizmo simptomai nulemia raidos nukrypimus, kurie apima daugelį psichikos funkcionavimo sričių. Būdingi visą gyvenimą trunkantys socialinio bendravimo, komunikacijos ir elgesio sutrikimai [5]. Siekiant autizmo sutrikimą turinčių žmonių neatskirti nuo visuomenės reikėtų skirti daugiau dėmesio integruojant juos į visuomenę. Kiekvienam vaikui su autizmo sindromu reikia

ieškoti tinkamo būdo mokytis, išlaikyti dėmesį ar reaguoti į pasikeitimus. Atsižvelgiant į autistų suvokimą, mąstymą, pojūčius, galima rasti elgesio sunkumų sprendimo būdus. Tėvai, auginantys vaikus, turinčius autizmo sutrikimą, susiduria su daugybe psichologinių, pedagoginių ir socialinių sunkumų, todėl ypač svarbu ieškoti galimybių palengvinti šių pacientų apsilankymus pas burnos sveikatos priežiūros specialistus – odontologus, burnos higienistus. Pasitelkiant įvairias terapijas bei programas galima palengvinti bendravimo ir elgesio sunkumus.

Tyrimo tikslas: atskleisti vaikų, turinčių autizmo sindromą, dantų ėduonies profilaktikos galimybes.

Tyrimo objektas ir metodologija

Ištirtos 7 tėvų, auginančių vaikus, turinčius autizmo sindromą, nuomonės apie dantų ėduonies profilaktikos galimybes. Vaikų amžius nuo 3 iki 9 metų. Duomenys buvo renkami apklausinėjant struktūrinio interviu būdu, atlikta duomenų analizė. Visiems tirtiems vaikams diagnozuotas autizmas arba autizmo spektro sutrikimas. Pasirinktas struktūrinis interviu, nes tokiu būdu galima išsamiau sužinoti tėvų nuomonę apie jų vaikų elgesio ypatumus bei dantų ėduonies profilaktikos galimybę. Prieš pradėdant kiekvieną interviu respondentai buvo informuojami apie jų anonimiškumą, konfidencialumą ir tyrimo duomenų pristatymą apibendrintai.

Autizmo sindromas. Etiologija ir paplitimas. Šiuo metu autizmas laikomas nespecifiniu sutrikimu, kurį sukelia įvairūs kenksmingi organiniai, biologiniai ir genetiniai veiksniai. Pagrindiniai autizmo požymius sukeltantys mechanizmai – smegenų struktūros disfunkcija ir biocheminių procesų sutrikimas smegenyse.

Pagal tarptautinę ligų klasifikaciją TLK-10, autizmas priskiriamas įvairiapusių raidos sutrikimų grupei.

Autizmas [2] yra raidos sutrikimas, pasireiškiantis per pirmuosius tris gyvenimo metus, paveikiantis smegenų sričių, atsakingų už bendravimo ir socialinių įgūdžių vystymąsi [4]. Patogenezė ir etiologija tiksliai nėra žinomos. Manoma, kad ypač svarbus yra genetinis komponentas, nes

homozigotiniai dvyniai turi didesnę riziką abu būti autistai nei heterozigotiniai ar gimę pavieniui broliai ir sesės. Chromosomų pakitimai, neurologinės ligos taip pat yra dažnas susijęs veiksnys.

Vis didėjantis įvairių sričių specialistų, mokslininkų bei visuomenės susidomėjimas šia sritimi lemia, kad autizmo atvejų nustatoma vis daugiau, geriau atpažįstami sutrikimo simptomai ir tiksliau diagnozuojami. Lietuvoje autizmo paplitimas tarp 7 – 16 metų vaikų nustatytas 11,8 iš 10000. Amerikoje 1 iš 88 vaikų turi autizmo spektro sutrikimą [6].

Pagrindiniai autizmo požymiai – sutrikęs socialinis bendravimas, kalbos raidos ir komunikacijos problemos, netipiškas, keistas elgesys, vaizduotės bei laiko suvokimo problemos. Vienas pirmųjų autizmo požymių – bet kokio aplinkinių prisilietimo atstūmimas [1].

Taigi vaikų, turinčių autizmo požymių, smegenys visą informaciją apdoroja kitaip negu normaliai besivystančių vaikų, todėl jiems sunku bendrauti su kitais žmonėmis. Dėl šios priežasties vaikai, turintys autizmo sutrikimą, atsiri-boja nuo aplinkos, sunkiai formuoja socialinį elgesį, yra neramūs bei patiria naujos aplinkos baimę, pastebi atskiras detales, bet nepajėgia jų susieti.

Pagrindiniai autizmo sutrikimą turinčių vaikų ugdymo metodai. Jei autizmas ar autizmo spektro raidos sutrikimas negydomas, daugeliui jų turinčių vaikų nepavyksta įgyti pakankamai socialinių įgūdžių, t.y. jie gali neišmokti kalbėti ir deramai elgtis. Šiuo metu galima ieškoti galimybių pasitelkti įvairias efektyvias terapijas bei programas, tokias kaip ABBA, TEACCH (simbolių), Son-Rise ir kt., kuriomis galima palengvinti kasdienių įgūdžių tobulinimą, aplinkos pažinimą, kalbos, socialinius įgūdžius [2]. Siekiant kuo geresnės autizmo sutrikimo prognozės, svarbu kuo anksčiau pradėti teikti jiems efektyvią pagalbą, gydyti ir ugdyti. Išanalizavus ABBA, Son – Rise ir TEACCH ugdymo programų principus ir atlikus struktūrinio interviu analizę, galima daryti prielaidą, jog naudojantis TEACCH ugdymo programos principais įmanoma pasiekti teigiamų rezultatų dirbant su vaikais, turinčiais autizmo sindromą. Pagrindinė šio metodo idėja – ugdymo proceso metu mokyti vaikus autistus naudotis paveiksluokais (nuotraukomis). Visi nurodymai pateikiami vizualiai. Instrukcijos pateikiamos labai aiškiai ir nuosekliai „iš viršaus į apačią; iš kairės į dešinę“. Vaikams, turintiems sunkaus laipsnio autizmo sindromą, taikoma paprastesnė simbolių sistema, tai - PECS (Picture Exchange Communication System) - sistema, kurią sudaro elementarūs paveikslėliai.

Pasitelkus šios programos principus ir iš anksto aptarus su tėvais vaikų elgesio ypatumus, galima padaryti individualių apsilankymų planus, asmenines programas, pagal galimybes įtraukiant sudėtingesnes ir įvairesnes procedūras,

atliekamas odontologijos kabinete.

Tyrimo rezultatų analizė. Sturktūruoto interviu klausimų eiliškumas buvo sudarytas pagal klausimų svarbą. Pirmieji klausimai buvo įvadiniai, kuriais sužinojome, ar apskritai tėvai buvo ką nors girdėję apie autizmo sindromą prieš jų vaikui diagnozuojant šį sutrikimą. Kitais klausimais svarbu buvo sužinoti apie aplinkybes per pirmuosius vizitus pas burnos priežiūros specialistus, apsilankymų svarbą siekiant išvengti burnos ligų, žinias apie ugdymo programas, taip pat individualių burnos higienos priemonių parinkimą ir racionalios mitybos įtaka dantų ėduoniui.

Rezultatų aptarimas

Požiūris ir žinios apie autizmo sindromą. Pasiteiravus informantų apie jų požiūrį į autizmo sindromą prieš vaikui jį nustatant, jie teigė jog: „toks sutrikimas yra kažkas baisaus“; „kai dar nežinojau, kas yra autizmas, tai man siejosi su agresija, su protiniu atsilikimu, lingavimu“. Informantų žinios parodė, jog autizmo sindromu jie domėjosi: „jau kai specialistai nustatė diagnozę, buvau pakankamai prisiskaičius apie šį sutrikimą“; „studijuodama esu girdėjus apie šį sutrikimą. Vėliau dirbau su visokias negalias turinčiais vaikais, taip pat ir su autizmo sutrikimą turinčiais“; „dar prieš mano vaikui gimstant padėjome rinkti informaciją apie šį sutrikimą bendradarbei, kuri jau turėjo vaiką su autizmo sutrikimu <...> gimus maniškiui po trejų metų pastebėjau, kad kažkas negerai <...> pradėjau sekti ir ieškoti, kas tai galėtų būti“. Tačiau kai kurie informantai teigė, jog žinių apie autizmo sutrikimą trūko: „informacijos labai trūko apie šį sutrikimą, kai jau jos ieškojome“.

Sunkumai ugdant asmens higienos įgūdžius. Analizuojant burnos higienos sunkumus informantai pastebi, jog: „pradėjus naudoti dantų pastą su skoniu vaikas labiau leidžiasi valytis dantis“, sunkumų iškyla skalaujant burną ir kai vaikas priešinasi valymuisi: „bandom mokintis skalauti burną, bet kol kas dar sunkiai išeina.“; „skalauti dar nemoka, bet kai sakau atsigt vandens ir išspjaut, jam tai puikiai pavyksta“; „valytis dantis sunkiai pavyksta. Pats vaikas šepetėlį laiko rankose, bando kažką daryti, bet dantų neišvalo. Todėl išvalome dantis kartu su tėčiu, vienas laiko, kitas valo, nes kitaip jokios burnos higienos priežiūros neturėtume“. Informantai pastebi, jog ilgai ir kruopščiai išvalyti dantų nepavyksta, tačiau stengiasi valyti: „nemėgsta, kai labai ilgai valomės dantis su dantų šepetėliu, todėl procedūra turi būti labai greita“; „reikia ieškoti naujų būdų, kaip jam pateikti dantų valymą iš naujo <...> susiduriame su skalavimo problema“; „blogai valomės, bet stengiamės valyti. Nepasiduoda valymui, priešinasi <...> bet dantų pastos išskalavus neišspjauna, o nuryja“; „maždaug nuo 4 metų vaikas laiko dantų šepetėlį ir bando juo valyti dantis

pats, kadangi labai gerai neišsivalo, aš pervalau. Jis nėra patenkintas, kai valau ten, kur jis nenori, bet leidžiasi. Bandėm naudoti dantų siūlą, bet kelis kartus, kai buvau nupirkus, ištraukdavo visą iš dėžutės ir žaisdavo“.

Pirmasis apsilankymas pas burnos priežiūros specialistą. Informantai teigia, jog pirmieji apsilankymai dažniausiai būna traumos ar būtino apsilankymo metu, todėl vaikai patiria skaudžias patirtis: „dėl dantų traumos <...> vaikas nesileido, odontologas davė tabletes, nuo kurios buvo pridujęs, vaikas baltų chalātų bijo“; „pirmą kartą buvome beveik trejų metų, kai <...> susitrenkė dantį“; „vaikas išsigando nepažįstamų žmonių, jis nieko nesileido, kad būtų daroma“; „buvo daroma narkozė“. Kiti informantai teigia, jog: „nebuvom įėję į odontologinį kabinetą, nes per daug stresinė situacija, todėl dantis preliminariai apžiūrėjo koridoriuje“; pirmą kartą „apsilankėme profilaktiškai“; „pirmus kartus praleisdavo koridoriuje prie odontologinio kabineto gulėdama <...> po kiek laiko gulėdavo jau kabinete. Dar vėliau mes įėjome į kabinetą, apvaikščiojome jį“; „tik vieną kartą, kai ėjome profilaktiškai“. Turėjus pirmąją blogą patirtį odontologijos kabinete sunku pasitikėti burnos priežiūros specialistais ir apskritai daktarais, todėl reikia iš naujo kurti santykį, svarbu specialistui būti užtikrintam savo darbu ir nesinervinti: „reikėjo atstatyti vaiko pasitikėjimą burnos priežiūros specialistais <...> iš naujo pratinomės prie odontologinės kėdės bei visos įrangos <...> po kelių metų <...> nebe taip bijojo, apsižiūrėjo ir stsisėdo į kėdę“; „vaikas ramiai atsisėdo į kėdę ir išsižiojo. Specialistė buvo rami, nesinervino, mokėjo bendrauti su vaiku.“ Informantai teigia, jog vaikams turi būti specialiai paruošta aplinka, kuri jų negąsdintų: „bijojo triukšmą keliančių garsų“.

Išanalizavus interviu atskleista, jog tik maža dalis tėvų veda vaikus profilaktiškai pasitikrinti pas burnos priežiūros specialistą, dažniausiai lankosi esant traumai ar kitu sunkiu atveju. Autistas vaikas, turėjęs skaudžią pirmąją patirtį odontologijos kabinete, stengiasi ten daugiau nebesugrįžti. Informantai pastebėjo, jog specialistams pavyksta susikalbėti su autistu vaiku, kai jie yra ramūs, užtikrinti savo darbu bei aplinka paruošta pirmiesiems vizitams.

Apsilankymo pas burnos priežiūros specialistus svarba siekiant išvengti burnos ligų. Apklausingus informantus sužinojome, jog nauji dalykai sukelia nemalonius pojūčius bei stresines situacijas: „kas nauja - sukelia stresą, kiekvienas apsilankymas <...> nėra paprastas <...> labiausiai gąsdina nauja aplinka, ypač garsai, kuriems yra jautrus“. Informantai teigia, jog sveikatos specialisto apranga turi įtakos vizito sėkmei: „patyrėme nemalonių procedūrų, kurias atliko daktarai, jie vilkėjo baltus chalātus, todėl nuo to laiko jis nemėgsta jų. Kelia isterijas, kai pama-

to baltą chalātą <...> persirengė į mėlyną, vaikui pasidarė ramiau ir leidosi apžiūrimas“. Kiti informantai teigia, jog daktaro pažinimas suteikia pacientui pasitikėjimą: „mano vaikas labai atsirenka žmones <...> turi kitas žmogus įgyti pasitikėjimą, kad leistų ką nors daryti su juo“; „bet žmogaus pažinimas, įgytas pasitikėjimas daktaru, palengvintų apsilankymą“; „tai priklauso pas kokį odontologą jis pakliūs. Mano vaikas iš karto atskiria, ar specialistas bijo, jaučia stresą ir nerimą“. Tyrimo dalyviai akcentavo, jog kuo anksčiau pradėjus lankytis pas burnos priežiūros specialistus, tuo lengviau bus ateityje rasti kontaktą: „kuo anksčiau pradėjus pratinti vaiką prie odontologinio kabineto, tuo lengviau būtų su juo dirbti“; „net neįsivaizduoju, kad taip paprastai pirmą kartą atėjus į odontologinę kėdę mano vaikas išsižiojotų“; „reikia pratinti vaiką prie odontologinio kabineto“. Kelių informantų manymu, žinojimas apie ankstyvojo dantų ėduonies atsiradimo priežastis padėtų jo išvengti: „besilaukdamas vaiko mamos ateina pasitikrinti burnos sveikatos, turėtų būti įspėjamos apie vaiko dantų priežiūrą, buteliuko ėduonį. Mano atveju tai būtų padėję“; „besilaukdamas vaiko mamos <...> turėtų būti informuojamos apie dantų priežiūrą, buteliuko ėduonį, apie pirmuosius apsilankymus pas odontologus/burnos higienistus vien tam, kad vaikas jau būtų matęs tokią aplinką ir vėliau jam tai nebūtų naujovė“.

Autizmu sergančių vaikų naudojamos individualios burnos higienos priemonės. Paklausus informantų apie individualios burnos higienos priemonių naudojimą visi teigia, jog dažniausiai naudoja: „dantų šepetėlį ir dantų pastą“; retai kas naudoja „liežuvio grandiklį“. Keli informantai teigia, jog dantų pastos skonis, kvapas ir spalva turi įtakos dantų valymui: „būtinai baltą, beskonę ir bekvapę dantų pastą, kurią tiktai vieną pripažįsta“. Informantai teigia, jog: „valomės ryte ir vakare, laikomės kasdieninės dietotvarkės“.

Autistų individualios burnos higienos galimybės, pritaikant TEACCH ugdymo programą. Tyrimo dalyviai akcentavo, jog kuo anksčiau pradėjus dirbti su TEACCH programa, tuo jiems lengviau buvo pasiekti gerų rezultatų: „einame į priekį, padarėme pažangą“; „yra dalykų, kuriuos pradėjome daryti, ko anksčiau nedarydavome“; „programa tikrai veiksminga, žinoma norėtusi greitesnių rezultatų, bet judame savu tempu“; „TEACCH programą naudojame <...> kai tik autizmo sindromas buvo diagnozuotas“; „simbolių sistema visame kame padeda mums prisitaikyti prie naujovių, tiek naujų vietų lankymo, tiek metų laikų prisitaikymo“; „TEACCH programa naudojamos, namuose turime didelę knygą, pripildytą kortelių ir simbolių, be kurios jau neįsivaizduojame mūsų gyvenimo“; „simbolių sistema ir filmuota medžiaga padeda prisitaikyti

prie kasdienių permainų“. Buvo minima, kad kreipiantis į specialias tarnybas, kai kurie informantai niekur nebuvo informuoti apie tinkamas ugdymo programas ir jų panaudojimą, kurios būtų palengvinusios jų kasdienius rūpesčius: „esame girdėję <...> kai ieškojome informacijos apie ugdymo būdus buvo pasiūlyta šita programa naudotis, tačiau informacijos, kur korteles įsigyti, kaip pagal jas dirbti nebuvo pasakyta“; „dabar pradėjome susipažinti, kas būtent tai per programa“; „žinome iš dalies“. Kai kurie interviu dalyvių minėjo, jog namuose dirbti su ugdymo programomis sekasi sunkiai: „namuose sunkiai sekasi“; „namie mes ja nesinaudojame“. Tačiau visi informantai sutinka, jog draugystė ir ryšys su burnos priežiūros specialistu palengvintų apsilankymus: „motyvuotų draugystė su burnos higienistu/odontologu, pas kurį norėtų nueiti“.

TEACCH ugdymo programa padeda tobulėti, prisitaikyti prie permainų daugeliui autistų vaikų. Ypač svarbus ryšys tarp specialisto ir paciento, kuris palengvina apsilankymus pas burnos priežiūros specialistus.

Autizmu sergančių vaikų tėvų požiūris į mitybos įtaką ėduoniui. Tyrimo dalyviai pritarė, jog mityba turi įtakos dantų ėduoniui: „tinkama mityba turi teigiamos įtakos“. Dauguma interviu dalyvavusių informantų teigė, jog dienos bėgyje užkandžiauja, nors kai kurie vaikai yra išrankūs maistui, kuriam kartais prireikia specialaus paruošimo, kad būtų suvalgytas: „vaikas nėra labai valgus, nors užkandžiauja gan dažnai sausinius ar vaisius“; „mėgsta daugiau sūresnį ar beskonį maistą. Mėgsta užkandžiauti <...> mėgsta beveik kiekvieną kąsnį paskalauti vandeniui“; „daugiau mėgstame sausinius, sausius užkandžius, duoną, obuolius, kuriuos dienos metu gan dažnai valgome <...> kai kurioms daržovėms ir vaisiams reikia tam tikro paruošimo“; „labai išrankus maistui <...> vaisius valgo tikrai nulupus žievele, braškes tikrai iš mūsų daržo“; „valgo visokius nevalgomus dalykus, tokius, kaip smėlį, žemes, žaislų detales ir t.t.“; „per dieną labai dažnai užkandžiauja pasiimdamas baranką, duoniuką <...> nenustoja valgyt visą dieną“. Kai kurie tėvai teigia, jog vaikas nėra išrankus maistui: „viską valgome“; „valgo beveik viską“. Tyrimo dalyviai akcentavo, jog saldumynų stengiasi vengti, tačiau ne visada pavyksta jų atsisakyti: „stengiamės vengti saldumynų, labai retai valgome šokoladą, nes žinome, kad negalima“; „saldumynus labai ribojame“; „saldaus maisto praktiškai nevalgome, išskyrus glaistytą sūrelį“; „naktimis saldžių gėrimų negeriame, nes žinome, kad negalima“; „kartais norint nuraminti vaiką duodame kokio nors saldaus maisto“; „stengiamės vengti saldumynų, bet po saldainį per dieną tikrai suvalgo“. Interviu dalyviai pastebėjo, jog jų vaikams išsivystė buteliuko ėduonis, dėl netinkamos mitybos, kai kuriems iš informantų trūko žinių apie buteliuko ėduonies atsiradimo

priežastis, sužinoję stengėsi išvengti burnos ligų keliančių veiksnių: „iki dvejų metų pamaitinus savo pienu, nevalydavome dantų, todėl išsivystė buteliuko ėduonis“; „nežinodavau, kad vaikams negalima duoti saldžiai gerti prieš miegą. Todėl po kurio laiko jo dantys pradėjo gesti, išsivystė buteliuko ėduonis <...> sužinojus stengėmės nebeduoti nieko saldaus prieš miegą“; „buvo išsivystęs buteliuko ėduonis“; „gerdavom dažnai pirktinių sulčių, dėl kurių, manau, ir turėjom buteliuko ėduonį“; „dabar prieš miegą visada išsivalome dantis“.

Apibendrinant mitybos reikšmę dantų ėduonies profilaktikai galime teigti, jog būtina informuoti tėvus apie buteliuko ėduonies atsiradimo priežastis. Tai dar kartą parodo apsilankymų svarbą vos pradėjus dygti pirmiesiems pieniniams dantims.

Išvados

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę atskleista dėsningai dažnėjantys autizmo sindromo diagnozavimo atvejai visame pasaulyje. Taip pat išanalizavus mokslinės literatūros šaltinius galima daryti išvadą, jog autizmo požymiai taikant tinkamas ugdymo ir reabilitacijos formas mažėja, autizmo sutrikimą turintys vaikai gali būti sėkmingai ugdomi, todėl kiekvienu atveju aktualu ieškoti efektyvių individualiai taikomų ugdymo metodų.

2. Pagrindinė ėduonies išsivystymo priežastis yra nepakankama burnos higiena. Atsižvelgiant į autizmo sindromą reikia individualiai pritaikyti burnos priežiūros priemones, nes dantys nėra natūraliai pakankamai apsaugoti nuo ėduonies. Mityba taip pat turi didelę reikšmę ėduonies profilaktikoje. Nuo tėvų požiūrio priklauso, kokį maistą valgys mažamečiai. Dažnas kariesogeniškų produktų valgymas sukelia dantų ligą – ėduonį. Kaip ankstyvoji autizmo diagnostika nepaprastai svarbi tolesnei vaiko raidai, taip ir ankstyvasis supažindinimas su dantų ėduonies profilaktikos galimybėmis yra labai svarbus aspektas siekiant išvengti dantų ėduonies.

3. Išanalizavus tyrimo rezultatus galime teigti, jog daugumos pirmi apsilankymai yra tik esant būtinumo situacijai, bet ne profilaktiškai. Tėvai jaučia informacijos trūkumą apie tinkamą burnos priežiūrą bei ugdymo programas. Autistams vaikams naujos situacijos sukelia stresą, todėl pirmiesiems vizitams turi įtakos tinkamas odontologijos kabineto paruošimas, burnos priežiūros specialisto žinios ir kūno kalba. Taip pat pastebėta, jog turi būti tinkama specialisto apranga (vengti baltos aprangos). Tyrimo metu atskleista, jog specialisto pažinimas vaikui autistui suteikia pasitikėjimo. Tėvų nuomone, TEACCH programa palengvina apsilankymus pas burnos priežiūros specialistus. Autistai yra individualiai unikalūs, todėl nėra tokio gydymo

metodo, kuris vienodai padėtų kiekvienam autistui. Svarbu, kad tėvai dirbtų su specialistais ir kuo anksčiau pradėtų teikti efektyvią pagalbą.

Literatūra

1. Rebecca J. Landa. Diagnosis of Autism Spectrum Disorders in the First 3 Years of Life CME. 2008.
2. DiBattisto MD C. (2011) Autism spectrum disorder. [žiūrėta 2014 01 24] Prieiga internetu: <www.medmerits.com/index.php/article/autistic_disorders/P13>
3. Pop-Jordanova N., Plasevska-Karanfilska D. (2014) Autism – genetics, electrophysiology and clinical syndromes. 2014;35(1):133-46 [žiūrėta 2014 03 09] Prieiga internetu: <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24802198>>;
4. Baio J., 2010 Prevalence of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years – Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network [žiūrėta 2014 05 13] Prieiga internetu: <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/ss6302a1.htm?s_cid=ss6302a1_w>
5. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington, 2013 [žiūrėta 2014 05 03] Prieiga internetu: <<http://www.dsm5.org/Documents/Autism%20Spectrum%20Disorder%20Fact%20Sheet.pdf>>;
6. Presidential Documents, 2013. Proclamation 8954 of April 1, 2013. World Autism Awareness Day.

REVEAL PARENTS, WHO IS GROWING CHILDREN WITH AUTISM, OPINION ABOUT PROPHYLACTIC POSSIBILITIES OF TEETH DECAY

R. Juchnevičienė, D. Mačiulienė, V. Juškytė

Key words: autism syndrome, education, dental caries prevention.

Summary

Autism is one of the most complicated disorder of development. Autism (autos – self) is pathological human reticence, which includes social and emotional misunderstanding, difficulties of communication, inflexibility in thinking and behavior. Aiming not isolate people with autism from society, should be given more attention to their adaptation.. With help of structured interview method, accomplished research, in witch was taking part seven parents growing children with autism. This disorder is challenge for parents of children with autism, so mouth hygienist should help knowing about peculiarities of such disorders. All informant of the research said that child should be habituated make visits to mouth care specialist as earlier as possible, seeking to reach best results of mouth hygiene. Regular visits to mouth hygienist can help to avoid mouth diseases.

Correspondence to: daiva.maciulienė@go.kauko.lt

Gauta 2014-06-20

KVIEČIAME PRENUMERUOTI “SVEIKATOS MOKSLŲ” ŽURNALĄ 2015 METAIS!

Žurnalas “Sveikatos mokslai” (Index Copernicus, EBSCO host (Academic Search Complete), Gale (Academic OneFile), ProQuest (Ulrich's, Summon), Australia (ERA) 2012 Journal List (ERA ID 34962) skirtas visų specialybių gydytojams, slaugytojams ir kitiems specialistams, spausdina mokslinius straipsnius lietuvių, anglų ir rusų kalbomis. Reikalavimai straipsniams atitinka mokslo leidiniams keliamus reikalavimus.

Žurnalas kioskuose neparduodamas.

Žurnalą, kuris leidžiamas kartą per du mėnesius, galima užsiprenumeruoti visuose Lietuvos pašto skyriuose, taip pat internetu: www.post.lt

Prenumeratos kaina nesikeičia: visiems metams – 120 Lt/34,75 EUR, šešiams mėnesiams – 60 Lt/17,37 EUR, keturiems mėnesiams – 40 Lt/11,58 EUR, dviem mėnesiams – 20 Lt/5,79 EUR.

Prenumeratos kodas: 5348.

Žurnalo autoriams straipsnių spausdinimas mokamas.

Redakcija